

Doch meestal gebruikt men de woorden speculeren en speculatie in meer toegespitsten zin. Men bedoelt er dan mee min of meer gewaagde ondernemingen, waartoe men zich door de mogelijkheid van groote winsten laat verlokken.

Zoo gezien, zitten er in het begrip speculatie drie elementen, die voor haar zedelijke bevoordeling, en dus voor de beantwoording van onze vraag, van beteekenis zijn.

Dat zijn: 1e. de zucht naar buitensporige winst; immers naar een winst, die buiten verhouding staat en van het bezit, dat men er voor opoffert, en van den arbeid, dien men er voor verricht; 2e. het kansspel, d.w.z. dat men, bij gemis van verwachtingen die op redelijke gronden steunen, in de toekomst van zijn handeling zich afhankelijk stelt van volkomen of zoo goed als volkomen onzekere mogelijkheden; en 3e. dat men, zonder hooger motief dan zucht naar gewin, voor een deel van zijn goed het gevaar oproept van verloren te gaan.

En nu schijnt het me buiten tegenspraak, dat elke handeling, die deze drie elementen in zich draagt, een christen volstrekt ongeoorloofd zijn.

Wat het eerste betreft — het is in strijd met den eisch van Gods heilige wet, dat onze waardeering van en onze verhouding tot het stoffelijk goed, zal worden beheerscht en geregeld door de liefde tot onzen God, door de heilige naasten, en door de heilige zelf-liefde. Want dat is alle heilzucht. Reden, waarom het Woord onzes Gods zoo rusteloos tegen alle hebzucht, en dan het meest tegen de hebzucht in den vorm van geldzucht — haar bedoelt de Schrift overal waar onze St. vert. het woord „geldgierigheid“ heeft — waarschuwt.

Wat het element van kansspel aangaat, dat er in alle speculatie schuilt, dat is, evengoed als het dobbel- en lotto-spel, een loslaten van den Vader in de hemelen, om de hand te reiken aan de heidensche godin „Fortuna“.

En wat eindelijk betreft het derde element: het zonder hooger motief in de waagschaal stellen van z'n bezit — daar schuilt de dubbele zonde in van gering-schatting van Gods gave, en van verzoeking van onzen God zelven.

En daarmee is het pleit voor elk christen beslist. Want alle uitvluchten en excepties, die men hier maakt met een beroep op gewoonte, levens- en werkkring, enz. houden voor wie inderdaad christen is, op, zodra het Woord van zijn God gesproken heeft. En het ware voor de eere van den christennaam beter, óók veiliger voor hen-zelfen, zoo zij, wien deze regel te strak en deze hand te knellend is, ophielden zich christenen te noemen. Laat hen de eerlijkheid betrachten van te willen heeten naar wat ze inderdaad zijn. En dan mogen ze zich noemen zooals ze willen, als ze van den heerlijken en heiligen christennaam maar afblijven.

Intusschen — en daar dacht ik aan, toen ik zei te vreezen, dat m'n antwoord wel niet ten volle bevredigen zou — daarmee zijn de vragen en moeilijkheden, waarvoor wie God vreest ten opzichte van het kwaad, waarover wie het hier hebben, niet opgelost.

Want nu komt de vraag, waar, in de richting waarin het ligt, het speculeren begint.

Wanneer hebben we in den prikkel, die ons in den handel drijft te doen — niet meer met de onzondige begeerte naar betamelijke winst, als loon van arbeid en afstand van bezit, maar met hebzucht? Waar begint te midden van de vele „onbekenden“ waarmee we in alles, vooral in den handel te doen hebben, het kansspel, en tot hoever behoudt het kinderlijk geloof in Gods voorzienig bestel het veld? Waar ligt de grens tusschen christelijken moed in ons ondernemen, en het roekeloos in gevaar brengen van wat de Heere ons toevertrouwd?

Dat zijn die bekende vragen naar de grenzen tusschen het geoorloofde en het verbodene, die overal opkomen, en die door niemand voor allen, en zelfs niet door allen voor één enkele zijn te beantwoorden. Die moet elk christen, bij het licht van Gods Woord en onder gebed om de verlichting en de leiding des Heiligen Geestes, voor zichzelf oplossen. De moeilijke, maar eervolle taak — en wier vervulling niet het minst dient tot volmaking van den mensch Gods en tot zijn toerusting tot alle goed werk — waartoe Gods vrijgemaakte kinderen geroepen zijn.

Laat er ons niet voor terugschrikken. Naast de vermaning: „Beproeft alle dingen, onderzoekende wat de goede en welbehagelijke wil Gods zij“, gaat de belofte: „Ik zal mijne wetten schrijven in hun binnenste“, en „Indien iemand wijsheid ontbrekt, dat hij ze van God begeere en zij zal hem geschonken worden“.

V.

K. F.

OPVOEDING EN ONDERWIJS.

Lijn en richting.

Het moet meer dan één, die belangstelt in de zaken van ons onderwijs opgevallen zijn, dat er allerwege een roepen wordt gehoord om verbouwing aan de stichting, die „ons Christelijk onderwijs“ heet.

Het is gelukkig, dat die roep wordt vernomen.

Nu — na de pacificatie — zou stilstand (rust) kunnen zijn.

En het is een voorrecht, dat men allerwege kan waarnemen de activiteit, die er is bij de mannen en vrouwen, die ons onderwijs — zoowel het M. O. als het M. U. L. O. en Lager — dienen. In boek en blad, in referaat en brochure, in studie en opstel komt 't het bewijs toe, dat men belang stelt in de toekomst onzer school en dat men bouwsteenen wil aandragen voor het goeddeels nog af te werken monument van Gods genade en van broedertrouw.

Kostelijke bijdragen voor ons Christelijk schoolwezen en voor onze gereformeerde opvoeding werden trouwens ook vroeger reeds geleverd. Het „Paedagogisch Tijdschrift voor het Chr. Ond.“, „de School met den Bijbel“, „het Christelijk Schoolblad“, om maar niet meer te noemen, gaven jaren lang reeds kostelijke vruchten van studie en praktische ervaring.

Onder den druk werd dat werk veelal gehoren.

En hoewel het werk er hetzelfde om is — onze dankbaarheid en waardeering stijgt er ongetwijfeld door.

Nu zullen we dan verder moeten bouwen.

* * *

Maar dan dringen zich al dadelijk eenige principiële vragen aan ons op.

Een vraag van principieel-methodischen aard moet hier wel ter eerster instantie worden beantwoord.

Men kan n.l. nu zeggen: we moeten verder. En om verder te komen is voor alle dingen noodig, dat we nieuwe inzichten ontvangen. Dat we zien het goede, dat anderen geven, en dat overnemen.

Dat we thetisch te werk gaan en met machtige visie, vanuit één centrale gedachte, het totaal onzer beschouwingen afwerken.

Maar men kan ook een andere houding aannemen.

Men kan óók zeggen: zie eens, we moeten datgene wat we hebben zien als een kostelijk goed. We moeten onze goederen, die we bezitten, veilig stellen tegen de aanvallen van buiten. En zorgen, dat we allen, die zich aan ons onderwijs verbonden weten, in het bezit stellen van het vele, dat we hebben. Laten we bewaren.

Dan er is ook nog een derde weg.

Die van het éénedoen, maar het andere niet nalaten.

Laten we ons toch wel rekenschap geven van het groote belang van deze kwesties, juist in dezen tijd.

Er is schier geen terrein, waarop zooveel meeningen, ook onder onze menschen, botsen, dan op dat van de opvoeding.

Nu is het onbroederlijk niet alleen, maar ook onwetenschappelijk, om niet eerlijk die veelheid van meeningen te erkennen; om ze niet ernstig te toetsen.

Maar vóór we werkelijk verder bouwen kunnen, zal er omtrent deze grondgedachten ten onzent toch eensgezindheid moeten zijn. Hoe kan men bouwen op een fundament, dat geen eenheid is?

Want zeker we moeten bouwen.

Maar daartoe is ook noodig, dat we critisch ons instellen tegenover allerlei geest van den tijd en tegenover allerlei vrijgeesterij, die zich als de hoogste wetenschap aan ons aandient. Juist toch op het terrein van de opvoeding, dat weer verbonden is aan dat van de zielkunde, van de geloofsleer, van de algemeene wijsbegeerte en zoo voorts, komen zoo gemakkelijk vreemde gasten een plaatsje vragen. Men sikt er zoo genoegelijk het nieuwe, dat zich als het andere en betere aandient.

Er zijn meermalen beweringen gedaan, die men ook in onzen kring kritiekloos overnam, terwijl toch — óók kritiekloos — vroeger in denzelfden kring precies het tegenovergestelde werd beweerd. Ik bedoel nu geen strijd te ontkennen. Ook geen debat te openen. Maar ik wijs er slechts op. Wie meeleeft kan de voorbeelden zoo maar noemen.

Zóó is echter het bouwwerk in gevaar.

Het gaat niet aan, dat er omtrent de grondlijnen absoluut onderscheiden opvattingen bestaan, terwijl er met den bovenbouw wordt gewerkt, indien niet tegelijkertijd ook de eenheid ten opzichte van die fundamentele kwesties wordt gezocht.

Dan iets anders.

Door sommigen in onzen tijd wordt het betoogd: wanneer iemand als Scheler h.v. niets voor ons heeft, behooven we ook niet over hem te praten. Zoo is het h.v. mij verweten, dat ik in mijn referaat over „De tucht op school naar Ger. beginsel“ zulk een breede plaats aan diens theorie had gewijd, om dan tot de conclusie te komen, dat Scheler ons ten opzichte van de tucht niets had te zeggen.

Men zegt: waarom geeft ge dan zooveel aandacht aan hem?

Zulk een vraag wekt niet geringe verbazing.

Voorat bij iemand van Gereformeerde confessie.

Wanneer men ziet, hoeveel aandacht in het werk van anderen gewijd werd aan de bestrijding van hen, die zich wederrechtelijk een plaats wilden veroveren op ons erf; wanneer we zien welk een plaats polemieken en apologetiek inneemt in het werk van onze oudere en jongere voormannen, dan vraagt

men zich af, wat men met een dergelijke bewering bedoelt.

Of mag iemand alleen maar een schijnvrouwen maar in gevaarlijken wijsgeer behandelen op ons erf, wanneer hij het voor een deel met hem eens is?

Toch zeker niet?

Zie, ook de afweer van het kwaad, dat dreigt, moet onze volle aandacht hebben.

Ook daaromtrent moet onder ons zekerheid bestaan.

* * *

En eerst wanneer we aan dien arbeid van het consolideren van het bestaande bezig zijn, hebben we recht ook met het andere: met den verbouwing, te beginnen.

En dan moet dat werk met alle kracht, en tegelijk met alle voorzichtigheid worden aangevat en doorgezet.

Met alle kracht.

Wanneer we h.v. zien, hoever in sommige opzichten onze Roomsche landgenooten al zijn gevorderd, dan kunnen we wel eens even jaloeersch zijn. Daar is organisatie en werkverdeling; daar is wijsgerige en praktische arbeid; daar is de ernstige poging om op eenmaal vastgestelden basis verder te gaan.

Zoo moet het ook bij ons worden.

Maar dan met voorzichtigheid ook.

Ook bij de Roomschen moest men soms erkennen wat te weinig kritisch te zijn geweest. Dat gaf dan achteraf moeite. En er is somwijlen meer dan enkel verspilling van tijd en arbeidskracht. Door te weinig kritisch zich te stellen tegenover de vele stroomingen van den tijd heeft men gevaar, anderen aan dien stroom over te geven.

Deze voorzichtigheid nu hebbe niet een zeker conservatisme als leidster, maar dege kennis der principia, en liefde tot de eenmaal beliden beginselen. En deze voorzichtigheid sijn mede voort uit écht wetenschappelijke zin.

Zóó alleen kan er in onzen arbeid lijn en richting blijven.

* * *

Dat nu bij het handelen over een onderwerp in den kring van meer eenvoudigen als vanzelf op den voorgrond staat het spreken over datgene, waarin eenheid moet worden verkregen, zal duidelijk zijn.

Immers daar is men op bekend terrein voor de meesten, die meeleven. De vragen, die een zekere tegenstelling in het leven riepen, interesseeren dezulken. En zij hebben er over nagedacht. Bovendien heeft men daar het volk, dat tenslotte de drager is van de groote beginselen, het volk, dat steeds zal moeten kennen datgene, dat ons verdere werk draagt. Zal dat volk niet vreemd blijven van ons werk, dan kan het juist bij het tot éénheid komen omtrent de eerste principia onschatbare diensten bewijzen.

Er leeft onder ons volk ten dezen meer gezond oordeel en principieel inzicht dan velen schijnen te denken.

En voor anderen, die meer tot de zogenaamde „intellectuelen“ behooren, voor onderwijzers en hen, die onmiddellijk met het onderwijs annex zijn, kan af en toe de verderbouw worden ontwikkeld. En zij kunnen het verkregene weer verder brengen.

Mits nu voor dat andere in dien kring belangstelling zij.

En... indien de richting en de lijn wordt gehandhaafd.

Want liever willen we nog tientallen van jaren blijven stilstaan — en waarlijk we hebben nog heel veel, dat zeer velen niet kennen — dan iets loslaten van ons kostelijk gereformeerd beginsel!

J. W.

LITERATUUR EN KUNST.

Een humoristische roman.

In ons vorige artikel handelden we over een nieuwen Duitschen roman, die, als vertegenwoordiger van een zekere richting, onze aandacht verdiende. Met dit boek („Helmuth Harrington“ van Dr. H. Papert) werd ons een andere vertaling uit het Duitsch ter bespreking gezonden, die ook tot een bepaald type behoort en daarom in deze rubriek vermelding waard is. We bedoelen de vertaling van Alice Berend's roman: Laura Hempel (vertaald door Christine Oudemans¹⁾).

In verband met een ander boek van dezelfde Schrijfster („De reis van Sebastiaan Wezel“) spraken we eerder reeds terloops over den humoristischen roman van Duitsch type. Het kan echter z'n waarde hebben, als we nog eens op die bespreking terugkomen en ietwat uitvoeriger dit roman-soort bezien, vooral nu de gestadige vermeerdering het tot een literatuur-uiting van algemeenen aard maakt.

Bij onderscheiden gelegenheden schreven we over den humor als verschijnsel in de literatuur. Daarbij legden we allen nadruk er op, dat de echte humor uit verschillende elementen bestaat, die elk voor zich tot hun volle recht moeten komen, zal van humor sprake kunnen zijn. Want niet het komieke, noch het grappige zijn de hoofdtrekken van

¹⁾ Uitg. van A. G. Schoonderboek, Laren.

humor. Het of dooreen humor is vormende „schrijvende omschreven verborgen, alleen die zijn in den die behoort alleen de treffen kan wordt, om komen.

Deze be rakteristiek wordt ge Winkler rige stud Malherbe in die alg letterkunde „Over Lib

Maar nu meenheid. factoren in waartoe e persoonlijk der stof, e het boek e aad van e schakerin. Sinclair h. sche van L baar versce ra“ en die nieuweren schen het dat van F zijn eigen plant is ve om in ste

Nu heeft in overeen Er is iets die veel m h.v. de En stekelige, op den vo humoristis ung, dan roman, die Beide vor ze ieder en er is al is natu ene soort

Sinds d moristisch ze, naar h stof vond vorige arte den tijd, een plaats zijn. Daar een der b grond. Wa humor, di jaren wel loren, voo als „De r iets herlev Doorlicht talent gele verhaal is in allerlijk bij der in zoodan van dit so lig de aan de vertali erkund wo werk ons achterweg

Deze als op de besp aan de ore Want mee richting o Laura waarder, * stigheid-on weten bije en verkoop zien groei besteedt z van spec jonkman vijk, maar Graaf von stalleerd * intrek nee ter ook d Nu is d tische-type daartoe oc effecten k van mene tot geld- e

dijke bewering

schijnvromen
delen op ons
hem eens is

ad, dat dringt

zekerheid be

arbeid van het
ezig zijn, hek
het den verder

icht, en legdij
gevat en door

ommig opzicht
zijn gevorderd
sch zijn. Daar
naar is wijsge
de ernstige po
den basis

leid ook
en soms erken
geweest. Dat
omwylen meer
dskracht. Door
tegenover de
ft men gevaar
even.

niet een zeker
ege kennis
eenmaal be
tigheid spruit
happelyken

lijn en rich

en onderwerp
oudigen als
t spreken over
den verkregen

errein voor de
die een zekere
interessen
gedacht. Boven
t tenslotte de
het volk dat
dat ons verder
mid blijven van
et tot eenheid
in onschatbare

n meer gezond
velen schijnt

zoogenaamde
onderwijzers
en wijs annex
zijn. Ontwikkel
erder brengen
kring belang

de lijn wordt
allen van jans
ebben nog heel
dan iets los
beginsel!

J. W.

T.

we over een
vertegenwoor
aandacht ver
ringa" van Dr
vertaling uit het
ie ook tot een
deze rubriek
de vertaling
ara Hempel
)).

van dezelfde
Wezel") sprak
den humoristi
let kan echter
ns op die be
uitvoeriger de
gestadige ver
ting van alge

humor. Humor is een effect, dat door afwisseling of doorenmenging ontstaat en de kracht van den humor is gelegen in de juiste verhouding van de vormende bestanddeelen, door Herman Poort als „schrijvend medegeroef" en „stil-begrijpend lachen" omschreven. Zacht gevoel achter een glimlach half verborgen, dat is de essentie van den humor, en alleen die boeken, welke deze stemming dragen zijn in den literairen zin humoristische boeken. Maar die behoren dan ook daarom tot de literatuur, wijl alleen de kunstenaar hier de juiste verhoudingen treffen kan en er analytisch vermogen toe vereischt wordt, om ze naar hun eigen waarde te doen uitkomen.

Deze bepaling van humor is de algemeene karakteristiek, zooals ze door de literatuur-wetenschap wordt gegeven (men zie de handboeken van Dr. te Winkel en Dr. Kalf) en door verschillende uitvoerige studien nader wordt ontleed (b.v. door Dr. Malherbe in zijn (afrikaansche) dissertatie „Humor in die algemeen en sy uiting in die Afrikaanse letterkunde" en door Herman Poort in zijn boekjes „Over Literatuur" e.d.).

Maar nu komen bij de toepassing van die algemeeneheid, in het humoristische boek dus, bijzondere factoren in het geding. Daar is de aard van het volk, waartoe een humoristisch schrijver behoort, het persoonlijk karakter van den Auteur, de gesteldheid der stof, die wordt beschreven, de sfeer, waarin het boek binnenleedt en zooveel meer, alles uiterwaard van invloed en in zijn uitwerking tot velelei schakeering voerend. De Engelsche humor van een Sinclair b.v. is van een andere kleur dan de Fransche van Daudet, en er is een onmiddellijk aanwijsbaar verschil tusschen den humor van de „Cameo" en dien van „Ernest Staes", of, om aan den nieuweren tijd een voorbeeld te ontleenen, tusschen het humoristische in Heyermans' werk en dat van Felix Timmermans. Alles wat leeft heeft zijn eigen levensopenbaring en de literatuur, die plant is van zoo onderscheiden bodem, toont daarom in sterke mate die verscheidenheid.

Nu heeft ook de Deutsche humor dat eigen type, in overeenstemming met het Deutsche volkskarakter. Er is iets gemoedelijks in dien Deutschen humor, die veel meer bij het uitwendige doet blijven dan b.v. de Engelsche humor. Minder het pittige, iswat stekelige, dan het goedlachse, onschuldige staan op den voorgrond en de lectuur van een Duitsch humoristisch boek geeft in den regel meer ontspanning, dan die van een soortgelijken Engelschen roman, die soms zelfs vrij wat inspanning vraagt. Beide vormen hebben recht van bestaan, omdat ze ieder voor zich worstelen in een eigen bodem, en er is meer soort-verschil dan graad-verschil, al is natuurlijk de objectief-literaire waarde van de een soort hooger dan die van de andere.

Sinds den oorlog is gaandeweg de Deutsche humoristische literatuur gegroeid (begrijpelijk, omdat ze, naar haar wezen, in het omringende veelvuldige stof vond). Naast het roman-soort, dat we in het vorige artikel bespraken als een karakteristiek van den tijd, neemt de humoristische roman allengs een plaats in, zoo, dat van een groep sprake kan zijn. Daarbij treedt de Schrijfster Alice Berend als een der beste vertegenwoordigsters op den voorgrond. Want zij heeft den geest van den Deutschen humor, die door de zwartheid der achterliggende jaren wel iets van zijn goedmoedigheid heeft verloren, voortreffelijk weten te bewaren. Een roman als „De reis van Sebastiaan Wezel" doet weer iets herleven van het type Onkel Bräsig of Zijn Doorluchtigheidje, dat Fritz Reuter met zooveel talent geteekend heeft. De gansche sfeer van dat verhaal is die van den echten humor, in den regel in allerlei kleine trekjes opgesloten, welke gezamenlijk bij den lezer het juiste effect te weeg brengen. In zoodanige boeken (want er zijn meer voorbeelden van dit soort) openbaart zich een richting, die stellig de aandacht verdient en daarom ligt ook in de vertaling daarvan zekere waarde, die te eerder erkend worden kan, waar zoo heel veel vertaald werk onze boekenwereld binnenkomt, dat beter achterwege gelaten kon worden.

Deze algemeene beschouwing diene ter inleiding op de bespreking van den roman, die in dit artikel aan de orde is, „Laura Hempel" van Alice Berend. Want meer nog dan de roman zelf, verdient zijn richting onze aandacht.

Laura Hempel is de dochter van een huisbewaarder, wiens vrouw door handigheid en gediensigheid om de smeer een flinke spaarduit heeft weten bijeen te krijgen en door goed gelukte koop en verkoop dat kapitaalje tot een fortuin heeft zien groeien. Aan de opvoeding van haar dochter besteedt ze groote zorg, (al is die dan ook geheel van speculatieven aard) en ze weet een adellijk jonkman voor haar te vinden, zonder geld natuurlijk, maar met een titel. En als ze dan het echtpaar Graaf von Prillberg in een weelde-huis heeft geïnstalleerd en zelf als Mevrouw Hempel daar haar intrek neemt, straalt van al de doffigheid der dochter ook de glans op haar in haar onderdom af.

Nu is de bedoeling van dit boek weer humoristische-typen-teekening te geven en het gegeven is daartoe ook wel geschikt, inzooverre humoristische effecten kunnen liggen in de gedragingen en gestes van menschen, die van eenvoudige hardwerkers tot geld- en goedbezitters geworden zijn. Inderdaad

heeft dan ook de bewaking iets van die kracht, er zijn verscheidene humoristische momenten in het verhaal.

Maar als geheel, als proeve van humoristische romankunst, bevredigt dit boek toch minder, dan „De reis van Sebastiaan Wezel". 't Is veel minder origineel en in z'n typeering ook niet zoo raak.

Vooreerst valt het licht meer op de moeder, dan op den hoofdpersoon, Laura, en dus is onze aandacht voortdurend verdeeld. De best-geslaagde figuur is de eerste, (vooral als Mevrouw Hempel is ze een humor-figuur), terwijl de dochter eigenlijk op de tweede plaats blijft. Haar geheele openbaring is gestempeld door het doen en het drijven der moeder en dat maakt de lichtval diffuus.

Voorts is het verhaal in zijn afwikkeling tamelijk gewoon, zoodat de humor niet steeds van het gehalte is, dat echte humor bezit.

Eindelijk is het schrijvende, dat niet ontbreken mag en ook hier niet ontbreekt, te veel weggeplooid, tot schade van het echte humor-effect, maar, door de verhoudingen zelf, ook tot schade voor de ethische waarde van het boek. Een gewilde geestigheden, als juffrouw Hempel's gezegde, wanneer ze, nog huisbewaarderster, den huisheer op bezoek krijgt: „U weet best, dat onze Lieve Heer niet veel werk heeft gemaakt van onze ontvangkamer" of de opmerking van een jong luitenantje, als aan een diner duif wordt opgediend, dat... „onze Lieve Heer de duiven helaas al te rijkelijk van hotten (heeft) voorzien" verhoogen die waarde werkelijk niet.

Tegenover deze niet-gelukkige eigenschappen staan zeker goede hoedanigheden. Alice Berend heeft een eigen, zeer frisschen kijk op menschen en toestanden en ze doet ons veel zien, van wat er in een menschenziel kan omgaan. Ook is het verhaal luchtig en pittig verteld en houdt het de aandacht vast. Als ontspanningslectuur is het daarom ook niet onverdienstelijk. Maar het heeft toch meer belang om z'n richting, dan als proeve van die richting.

G. T.

UIT DE BUITENLANDSCHE KERKEN.

Pers-stemmen.

Agendum Synode Chr. Geref. Kerk in Amerika.

Over enkele dagen (9 Juni) wordt te Englewood, een voorstad van Chicago, de Synode der Christelijke Gereformeerde Kerk gehouden.

Deze Synode belooft zeer belangrijk te worden. Zij verdient het, dat men haar vanuit Nederland met belangstelling volgt.

Wij hopen onze lezers ervan op de hoogte te houden.

Immiddels drukken wij hier af het uittreksel uit het Agendum, dat Dr C. Lindeboom in het „Noord-Hollandsch Kerkblad" gaf.

Vijf rubrieken bevat het Agendum:

I. Theol. School. De Synode zal zich over drie zaken hebben uit te spreken: over uitbreiding van het aantal hoogleraren tot zes, over verlenging van den studietijd met een vierde jaar, en over de inkrimping van het aantal curatoren, dat thans dertig bedraagt (2 uit elke classis) tot vijftien.

II. Zendingzaken. Hieronder is gebracht alles wat op de Heiden-Zending (onder de Indianen, en in China) de Joden-Zending, de Inwendige Zending, en de Immigratie betrekking heeft.

III. Publicatie-zaken. Bij dit punt komt o. m. aan de orde het voorstel tot uitgave van een verkorte, en hier en daar aangevulde uitgave van den Heidelb. Catechismus voor catechisatie-gebruik, alsmede een herziene Engelsche vertaling der liturgische geschriften. Ook wordt aan de Synode verzocht, haar afkeuring uit te spreken over een bepaalde uitgave van den „Psalter" (Psalmbroek) omdat deze o. a. 52 „Hymns" (Gezangen) bevat, wijl daardoor de indruk gegeven wordt alsof die „Hymns" ook in den openbaren eeredienst mogen worden gebruikt.

IV. Kerken-orde-zaken en Emeriti-zaken. Onder deze rubriek vinden we alles wat betrekking heeft op echtscheiding, doopleden-censuur, deelneming aan wereldsche vermaken. Voorts het voorstel om het aantal afgevaardigden ter Synode terug te brengen tot vier van elke classis; om geen Particuliere Synodes „in te stellen" met het oog op te de groote kosten; 2e de groepering der classes, die uiterst moeilijk is; 3e de groote afstanden, die jaarlijksche vergaderingen bezwaarlijk maken.

V. Bezwaarschriften. Onder deze zijn er meerdere, die betrekking hebben op de afzetting der predikanten Danhof, Hoeksema en Ophoff, en de besluiten der vorige Synode inzake de „Gemeene-gratie-kwestie". Een richt zich tegen het optreden van studenten in de samenkomsten der gemeente, tot het spreken van een stichtelijk woord.

Van de Rapporten noemen we:

I. Over de vraag, welke bijbelvertaling in de Chr. Geref. Kerk zal worden gebruikt. Op onderscheidene gronden wordt voorgesteld, dat de Synode het gebruik zal aanbevelen van de „American Revised Version" (de nieuwe Amerikaanse vertaling).

II. Over de verhouding van Calvin College (een school, overeenkomend met ons gymnasium, die van de kerk uitgaat) tot de kerk. Voorgesteld wordt, het College niet van de kerk los te maken, ook al zou daardoor de school in zilverder henen komen, wijl dan de kerk de literarische opleiding van hare a.s. predikanten zou loslaten.

III. Over het catechetisch onderwijs. Voorgesteld wordt o. m. dat in alle kerken dezelfde boekjes zullen

gebruikt worden, dat aan leerlingen beneden 12 jaar de Bijbelsche Geschiedenis, boven dien leeftijd de Geref. geloofsleer zal worden onderwezen; dat enkele bestaande boekjes, o. a. Borstius, zullen worden aanbevolen; en dat een commissie benoemd zal worden tot het samenstellen van nieuwe.

IV. Voor Evangelisatie of Stads-zending. Aangeboden wordt een concept, dat, uitgaande van het beginsel, ook deze arbeid behoort te geschieden onder leiding van den kerkeraad der plaatselijke kerk, uitvoerige praktische regelingen bevat.

VI. Inzake Belydenisvragen. Voorgesteld wordt, dat de Synode overname de vragen, vastgesteld door de Gereformeerde kerken van Nederland in haar Synode van 1923, met een kleine wijziging in de vierde vraag. Deze laatste luidt gewijzigd aldus: „Belooft gij, u te zullen onderwerpen aan de kerkelijke regering, zowel als aan alle vermaning en tucht, indien het mocht gebeuren (wat God genadiglijk verhoede), dat gij in leer of leven u kwaamt te misgaan?" De gespateerde woorden komen niet voor in de vraag, zooals de Synode van 1923 die formuleerde.

VIII. Inzake de positie, door de kerk in te nemen met betrekking tot Vereenigingen, in het bijzonder tot allerlei organisaties op maatschappelijk gebied, met name die van werkgevers en werknemers. De conclusie komt, wat de groote lijn aangaat, overeen met die, welke aangevaard is door onze Synode van Leeuwarden 1920 (acta Art. 122), maar wordt meer in bijzonderheden uitgewerkt.

IX. Over de vraag: Heeft een classis het recht, een kerkeraad af te zetten? Deze wordt door de eerste commissie bevestigend beantwoord, na een uitvoerige, welgedocumenteerde beschouwing over het karakter der plaatselijke kerk en dat der meerdere vergaderingen, en van hare wederkerige verhoudingen.

X. Over dezelfde vraag, van een tweede commissie, die haar ontkennend beantwoordt, en op kerkrechtelijke gronden meent, dat een classis wel het recht heeft, een „weerbareltige" kerkeraad buiten het kerkverband te sluiten.

HEPP.

PERS-SCHOUW.

Over de wetenschap en derzelver trekking door Dr J. G. Geelkerken, uit den greep van Assen.

Men weet, dat nog altijd het liedekje wordt aangeheven, dat de wetenschap door Assen in de knel geraakt is, en dat Dr Geelkerken haar uit dit Synodale diensthuis heeft uitgeleid, en al verder uitleiden zal.

Het is goed, daarover nog eens na te denken. Opdat wij geen knikkebollen worden.

Het nieuwste staaltje van de „logica" en de „wetenschappelijke" redeneermethode van Dr Geelkerken is, dat hij tegenwoordig uit de bestaanswijze van een ziel conclusies trekt over de bestaanswijze van een boom. Hoe dit bedoeld is leere de vlijtige leerling uit Dr Geelkerken's betoog tegen Prof. Hoekstra. Deze had gezegd, dat de beide bekende paradijsboomen of zintuiglijk-waarneembare werkelijkheden waren, of anders behoorden tot de ideale werkelijkheden, „d. i. tot de wereld der gedachten", hetgeen — we citeeren Prof. Hoekstra zelf — „hetgeen er toe leiden moet het gehele paradijs, met Adam en Eva er bij, op te vallen als ideeële, gedachte werkelijkheden".

Dr Geelkerken toonde zich hierover zeer verbaasd; en het doorschemeren, dat hij dat van een hoogleeraar, die de wijsbegeerte doceert, nog al heel erg onwijsgeerig achtte. Hij zag, want met Kant moet immers gerekend worden(?), hij zag niet 2, maar 3 mogelijkheden, en redeneerde (in de „Overt. Kerkb."):

„Onze ziel b.v. is niet zintuiglijk waarneembaar, maar evenmin is zij een idee, een gedachte-ding. Zij behoort wel degelijk tot een andere werkelijkheid dan de zintuiglijk waarneembare of de slechts gedachte. God is niet „met handen te tasten" en „niet met oogen te zien" en toch is Hij niet een „ideeële werkelijkheid".

En dit geldt niet alleen van wat behoort tot de geestelijke wereld, maar ook van heel veel, dat tot de stoffelijke wereld wordt gerekend. Zoo was tot voor kort allerlei wat wij nu kennen, als b.v. radio-verschijnselen, zintuiglijk voor ons niet waarneembaar, terwijl het dank zij de uitvinding van allerlei werktuigen thans wel onder het bereik onzer zintuiglijke waarneming kan worden gebracht.

Tot mijn niet geringe verbazing las ik, dat één van Dr Geelkerken's verdedigers deze wetenschappelijke kromtaal (van „ziel" tot „boom") een „afdoend" antwoord achtte. Prof. Hoekstra geeft in „De Bazuin" dit bescheid:

Nu houde Dr Geelkerken het mij ten goede, wanneer ik zeg, dat ik met niet geringe verbazing gelezen heb, welke mogelijkheden hij aangaande de werkelijkheden van Gen. 2 en 3 stelt. Ieder student, die de propaedeutische colleges in de filosofie niet geheel zonder vrucht gevolgd heeft, weet, welke soorten van „zijn" of van werkelijkheid er bestaan. En hij kan deze propaedeutische wijsheid gerust bij mij als bekend veronderstellen.

Het gaat er echter bij het punt dat in geding is niet over, welke mogelijkheden in het afgetrokken zouden kunnen opgenoemd worden, maar met wat voor soort van werkelijkheid wij bij den boom der kennis des goeds en des kwaads te doen hebben.

De opvatting, dat de boom der kennis des goeds en des kwaads een geest zou geweest zijn, is door mij niet genoemd, omdat ik een dergelijken onzin Dr G. allerminst wilde toedichten. Zulk een opvatting is onschrijfbaar, is onwetenschappelijk, is in één woord absurd, het weerleggen niet waard.